

י י ד י ש ע

פעטער צייטונג

דיועט בלאטט ערשיינט דריימאנאל וואכענטליך...

אויף דיעזע צייטונג קאנן מאן יעדעס טאג פארענען ערוויינען...

Pest, den 22. Dezember 1875.

פעסט, מיטטוואך בוד כסליו ה'תל"ה.

Nr. 105, זעבענטער יאהרונג.

קרענע - אדער פריעדען?

מאן ווילל מיט דיועזער פראגע ענדליך אים קלארע קאמפטען. זייט פ'עלען מאנאטען בעשע- מיטט אין זיך שאן מיט דער פראגע: ווירד אים דער רעוואלוציאן אין דער וועסטליכען טירקיא אין אראביע נאך אים זיך פירן? וועט ער זיך שטענדיק אדער נישט? די וויכטיגע מאן דיועז פראגע און דער איינפירטיגען מיניסטער פאר דער דעלעגאציאן, דא נישט ער מיט רעזולוציע שטימע אונד ערנסטער מינען דא אנטווארט: זייט עס קאנן עטוואס דארטן ווערדען, מאן מוז בען אויף אלעס געפאסט זיין! דאס זאל דערקומען ער זיך: איר מוז זא און זיך קריגערייטעס געניכט מאכען, דאס זאל מיט דא אונטער-אימפאט אונטער אים זא ליכטער בעוולוציע. בעפאנט מאן אונד אבער ווערדען נאך דער דעלעגאציאן, דא ער שאן דא בעוולוציען איינפאסט אין דער טאטע האנט זא זאט ער: זעס קאנן אונד עס ווירד דען דרויט בעפריינעטען מעכטען געלינגען, דען איינברוקן איינעם קריגענעס צו פעהרנדיקען!

אלס הערד שטאט אים אינאיינעם זייכט- טאנע דען מיניסטער-פריעדענטען בעפאנטען אב זיך ווערקלעך עסטערדיק-אונטארן אין דא טירקישע אנטעלעגענדיגייט דריינמיטען וואלדע דא אנטווארט- טעטע הערד טיפ: דא פראגע זיט צו פירן אן אירן געריכטען ווארדען, דען זא ווייט איז עס נאך נישט געקומען, דאס מאן אן איינע דערא- טיגע איינמיטען נאר ערנסטליך דענקען וואלד פארליפט זינעט מאן דא דא פריענדיגע איינשטעל- לינג דער רוהע אונד דעס פריעדענס אין דער וועסטליכען טירקיא, זא ליכטע דא אונד זייט זיך צו ענדען אנטווארט דעס הערדן טיפא אונד הערד שטאט בעוולוציע מיט זיכט, דאס ער אים דיועז אנטווארט נישט אים איינע נע- דאנקען קליינע ווארדען, דא ער עטעט עניני זא פיעל וויכטיגע זיא פיהרער. דענן, וויא ווירד עס דען איינענמאן זיין, ווען דער פריעדען אין דער וועסטליכען טירקיא דאך נישט זא באלד העניגע- שטעלעט ווירד? -

ווערדען דען אונזער געמינאטער מיניסטער פיר איינפירטיגע אנטעלעגענדיגטען אונד אונזער מיניסטער-פריעדענטען מיט גאנצע בעהוואנט- קייט וואלדען הייליקען פראגען אים דעס ווענע זא דען - היילע דער ענלליכען איינפירטיגע מינע- טער, דער בעוולוציע דאך ער ביי אס, 19 דעצעמבער, איינען אפגעטריבען אונד זעהר דייט- ליכען פארשאט אבער דיועז אויטענטליכע אונ- געלעגענדיגייט. דא וויכטיגע זעטען דיועז איי- טעדיגסטען פארטראגען לויטען פארענדיגער- מאסטען: -

דא פיער נאכטען שטאטען אן אייראפא (געמליך פראנקרעך, וויטשלאנד, רוסלאנד, אונד עסטערדיק) האבען וועבען מיליאנען סאלדאטען. אלע זינד פיר דען פאלד איינעם קריגענעס פאר- ווייטעטע אלע זינד קריגענעס-געוויכטע אונד שלאג-פערטיג. אונד דאך ווייטען אידע דען פריעדען! אלע רעווענענען אן אייראפא זינד אין דעס וואונטע דער פריעדענס-ערהאלטונג איי- ניג אלעקע מענטשליכען פארמישונג נאך ווירד איהר וואונט איך ערפילט ווערדען, דא אירא- פעאישען מעכטע האבען זעטען נור מיט דער טירקישען אנטעלעגענדיגייט צו טהון, וואס אבער דארטן ווערדען וואלד? זייט נאך געמאנד דא

לאונט דער אריענטאלישען פראגע ליענט נאך אין ווייטער פערנע אונד איהרע געשטאלטונג איזט נאך געמאנדעס קלאר. איך גלויבע, דאס דער קראנ- קען טירקיא איך זינד געמאלט נור פיר דען אונ- זענליכען אונד נייכט פיר איינעם ער געהאלפען ווירד. דער קראנקע מאן קאנן נישט לאנגע לעבען - נור אונד דא הייפט-פראגע, ווער אירן ערבען ווירד? זינד געמאלט איר גלויבע, דאס געווענענעטע נור איינענברוקלעכע היילעס-מיטטעל זינד אונזערע קאמפטען קאננען, אונד ער וועלע האבען עסטערדיק אונד רוסלאנד דען איינברוק- נען וואונטע דא פארטרייבן אונד איינע ווייטערע פריעדענטען דער רעוואלוציאן צו פעהרנדיקען אונד פריעדען אונד רוהע אין דען טירקישען פרא- ווענען ווערדען דעריינשטעלען. אויף וועלכע ווי- זע דיועז רוהע אין דער וועסטליכען טירקיא הער- געשטעלעט ווירד, ווייט איך נישט: דער סולטאן האט קיינע מאכט דאצו - אונד זיט פיר פראיע- טע נור דאך אנדראש דאס ווייט און אונד נישט ווילל ער זיך זא איינמיטען, ווילל ער נישט? ווילל ער דען סולטאן צו זיך גען, דא לאנג דער קא- טראלישען זיך-סלאווען אין דער וועסטליכען טיר- קיא צו פרייטענען - אדער ווילל ער אירן בלאס אים דאס זען? זיטען נישטען נישטען אבער ווער נישט, דער טירקע מוז געוואוננען ווערדען - אונד דאס הייסט ווערדע זא פיעל, וויא און איינברוקטען, אדער קריגערייטעס איינ- שרייטען, יעדענפאלס איזט דיועז איינפאכע איינ- זעהר וויכטיגע זען וועסטען דען פריעדע-מאכערן גליק - אבער ווי פריכטען, און ווערדען איר צו ער נייכט פריידיקען! קומט! מאן ווייטע וואלד דען פריעדען, אבער דא ערנסטע לאנגע און דער וועסטליכען טירקיא קאנן דיועזן פיעלפאך געוויינטען פריעדען געוויינטען פיעלפאך זא פיעל דער בעוולוציע שטאטעס-מאן דען זא זא פריעדליך דער אנפאנג ווערדען דער קריגענעס, זא קריגערייטע ענדעט זא - אונד דא פראגע: קריגענע - אדער פריעדען? קאנן דאזן בעזאנצערטע ווערדען, דאס אים דעס קליינען קריגענען אין דער וועסטליכען טירקיא נאך אין נאכער קיינע ענטשטענען קאנן.

אויס דעם אינאיינעם זייכטען רייכטמאנע אנטווייזענען פאם 20-טען דעצעמבער. דאס אבער-הייז איזט נישט נור אין אינאיי- זאנדען אבעראל דען געווען געווען געווען געווען דאס זא געווענען איך אים אבערדיגע נענעד פירט דעסמאל דאך האטען דא רעווענענע מיט דעם באשעפט פיר 1876 אום אבערדיגע איי- נען עכט האטען קאמפט צו ביישטענען, דער ערנסטע נענעד, דער נענען דאס באשעפט איי- געטרעטען, וויא דא איינברוקטען דער איינער אנדערען זאטען: און קאנן דאס באשעפט נישט אנדערען, ווייט עס זא שווער זינד עטעס אין אינאנאן נען איינענברוקען, איך לעבע עטעס איינע אים דעם דאפא איינע קענען דאך דער געווייטען דער צושטאנד דער ביינען, זעהר פיעלע ביינען, דא נאך פאר ווענען יאהרען פאלדער, ווער אונד היינדיגע בעוואסען, זינד הייסע בעווייטען און דען בעטעל-שטאכע געלאנגט, איבערהאלל הערדעט דא דרוקענדע זאטען אים דאס טעליכע ברוד, זא איזט עס אים דאס פאלק אין אינאנאן בע- שטעלעט. אונד דיועזע פאלקע מאכטע מאן נאך

דא שטייען אום 8 מיליאנען גולדען ערהאנען! אין זאלד, בעטעל-ארמעס פאלק וואלדע איינע דערארטיגע שטייער-לאסט ערטראגען! ניין! ניין! דאס נעמט נישט! דא נישט נור איינע ווען: דא רעווענענע מוז דא אונטערען פערטיגערן, וויא איהר דאס מאגליך זיין ווירד - דאס איזט עבען איר ערע זאטען! אינדעס ווילל איך דאך איינ- נע פאנקטע בעווערדען, וויא מאן נאך ערשטאיינען איינפירדען קאנטע, וואצו דענן זאלד? טוהיעדע געבוידע פיר דען איינעררעכט! וואצו דא פיעלען שיל-אויטשעקטארען אונד פיעלדעכט-אנטווארט- טען? וואצו דא נאכען ארמענען? וואצו דא פיע- לען איינענברוקען פיר וועלכע דער שטאט דא ציונען צאהלען מוז! אלל דעס מוז בעווייטע ווערדען, זא פאלק דא לאסטען נישטען טראגען קאנן, אבער אס טרויריגעטען איזט עס נאך, ווען דא ערשטען אפט דעסמאל בעשטראפט ווערדען, ווילל זא דא קנדער נישט אין דא שולע שיקען זא ארמען! זא ווירדען אן דענע דא קנדער אין דא שולע שיקען, אבער דא קנדער האבען קיינע שידען, איינע אלל דאס קאמפט דא- הער, ווילל דא שטייערן צו האך זינד!

דיעזען ערהאב דען נאך זינד אונד זאט- טען: איך איך ווילל דאס באשעפט דער רעווע- רונג נישט אננעמען, דאך בין איך נישט דאפיר, דאס דא איינאנען פערטיגערט ווערדען, דאס געהט נישט, וואס דער שטאט רויכט, דאס דאך ער זיך נישט אבשטאנען, אבער איך גלויבע, דאס מאן טראטען דער פיעלען איינאנען, דא שטייערן דאך נישט ערהאנען מוז, און ווייט אל- לעס איזט געווענען, וויא דען אין וואלדע קונסט- שיקען זא מאכען ווערדען נאמן איינפאל, מינע הער- רען! וויא האבען זא זאכען איינע רענטע-אנלי- חע אבערשטאטען, זאס אונד דאך ערשטע ווירד, קאננען וויא וואלד ווירד דא זינע אלליגע- דעקען, וואצו אונד איינע שטייער-ערהאנען איי- פיהרען, ווענן איינע וואלדע נאכטראב וואלדע מאן אונזערע שטאטען געלד בארייט, נאר נישט נאט- היז איזט! -

דער אבער-געשאפט דעס טאלנעס קאמ- טאטע ערנדיגען זיך דאס ווארט, אים דאס באשעפט צו פרייטענען, ער נישט צו דאס דא רעווענענע נאך פיעלען ריכטיגען הוי, נאך פרייטענען פער- בעטענען איינפירדען קאנטע, דאך ווירדען ווירד וואלדע, זאפארט אונטערעבענע פער- בעטענענען דא איינאנען עטעס נישט פרייטע- דענען, אונד נאך ערהאט ווערדען, ער איזט אבערדיגען, דאס דא רעווענענע אין דען ערשט- רענען זא ווייט געלאנגען אונד אלס דעס נור געשע- דען קאנטע, אונד דאס דער דארישע שטאט איינאנאנדער פאלדען מיטען, דאס באשעפט פרייטענע דאך, אונטערענען צו ווערדען.

פיעלליכט דאס ערשטעמאל אין זיינע לע- בען זאס מאן ווענעט דאס געוויכט דעם מיניסטערס בעלא זאן ווענעט פאם צאנען אונד ערהאטעט, ווייטעס איינאנאן איינע רעווענענע האט וואר וועק- הייס בעקאנטליך איינער מיניסטער, ער פיהלעט זיך דאך טיפע בעלידיגע אבער דא איינערני- גען דעם באראן וואלדע שייט זיין, וויא אבען בעווייטע רעווענענע מאכטע באראן וואלד- שטיין דער רעווענענע איך ווענען דער איינענברוק- נען פיר וועלכע דער שטאט דא ציונען צאהלען מוז, ביטטערע פארזויערע, דיועז פארזויערע נאל- טען מיטוון איך דעם באראן ווענענדיג, דער זא

בעראלל איינעווארטן דא עס נעמעהר דען וידען
שעטטעט וואר דארט צו וואהנען ווי אז
בען וואללטען אין דאס האט דאס געטעמט
(ידען-נאכט) און שפעטער נאך פארטענד-
ערט ביז דער איטאליענישע קאניג וויקטאר עמא-
ניע ווען קאנליביען זיין פאן מורין נאך דאס
פערלעטע מיט דיעזעס אייגענליכע ערהעלטען
און דא ווען דא פארטענד איין אלעס שטארט
טהיילען דאס נאך בעליעבען וואהנען צו דירפען.
אבער זאנדערבאר ענעגן - עם האבען נור דא
ווענען רייכען וידען פאן דיעזע פרוהיען נע-
בוירן געמאכט. דא מערהאלב בליעב נאך וויא
פאר אן דעם ענעגן איז שמשטיגען געטעמט.
דען ליענט אבער דיעזער שטארט-טהייל הארט און
נישט פליסעט מיטער, איז אונט אונט אונט זעהר
הייבן דער געפאהר איינער איבערשוועמט איים-
געטעמט און פאר ווענען טאנען איבערשוועמט-
טע דא טיבער דא וידען-נאכטע אונט ריכטעט
העבריא איינע גראסען שאדען און דער בירגער-
מיסטער פאן דאס האט פיר דא אונטערליכען
וידען זאפארט איינע עלד-זאמטלונג פערזאנל-
טעט. אין ווענען שטודען הארען 1000 גולדען
ביזאממען מיט דענען דא איבערשוועמטען צור
לינדערונג דער נאטור בעטהיילט ווארדען.

* (י ד ש ע פ ר י א - מ ו ר ר ע ה) דאס
וידען אבעראלל מיטליענדע פאן פרייא-מירער-
פערזאנען וואו איז בעקאנטע אינטערעסאנט
דירשטע אינדעס וויין דאס אין לאנדאן אין איינע-
נער י י ד ש ע פ ר י א - מ ו ר ר ע ה פערזאנען
טעפארט אונט צוואר איינער דעם טאמען פאן-
טעפארט. פארשטעהער פערזאנען איז
זאבען הערד זאנע ב ל ו ס געווארדען דער
פאן הייר בעריטויט איין עססט ווארדען אונט לא-
דאן האנדלונג האט. אין דיעזע פרייא-מירער-
פערזאנען געהט אלעס נאך ווייטען געברייבען צו
דאס מאנטעפארט איינער דעסטען שיטן ווער-
זער פערזאן בעטעמט. בעקאנטליך אין ווער-
פראקטער ווער איז. עם ווער דא דען איין מיט
"טלית" אונט "תפלין" געבעטעט, פאר דעם שפי-
זען וואסען מאן וויי אונט נאך דעם עסטען ווער
נאך אלעקיי געבעטעט. דער צוועג ווערד ווי-
שען פרייא-מירער איז: אין עכט-ווייטעס וועג
ניטעס טהון.

* (ר א ס ב ר ע מ ע ר ש י פ ה) ווער-הא-
בען בעריטעט בעריטעטע, דאס איינטיג פאן בריע-
מען אין שפיץ דורך איינע קוסעט שפענג-פלויע-
פערזאנליכע ווארדען, וואבייא איבער 70 מענטשען
אויך לעבען אייגענליכע אונט פערלייבט בענוג-
פיעלע זעכעסענעפערליך פערזאנלעך ווארדען.
דער באנוע-וועט דער דיעזע מיטעט עם שפעט

בראכטע, איז בערייט געפאנען. ווען אכוכט
וואר דאס שפיץ אין דאס לופט צו שפרענגען דאס
עס גאנץ אינטערענע. אונט העבריא האטע דער-
זעלבע בלאס איינע געלד-געוויין אים איינע ער-
האט נעמליך פיעלע קוסטען מיט זאנד אונט שפי-
נען און שפיץ איינער אייגענליכען ער ליענט דיעזע
יעדאך בייא איינער אספעקטאראל אלס טהיערע
ווארדען אויך פיעלע טויזענדע פערזאנען. יעטצט
דאכטע ער ווי ווען און דאס שפיץ און אין דא
לופט שפרענגען דאס עס נעגעליך אינטערענע,
ווער דאס דיא קוסטען בלאס שטיינע אונט זאנד
געטהיילטען פיעלע טויזענדע אייגענליכען מיסטען.
דאס קוסטען מיט דעם שפענג-פלויער וואר אז
קוסטליך אייגענליכעטע דאס עס קוסט דאן ווי
געטענדע ווען דאס שפיץ טאן מעהרערע שמו-
דען אויך דעם מערערע וויין ווען ווער. ווער איינע
שטארקען שטאט געטענדעט דא ווי אבער נאך
בעפאר דאס שפיץ אייגענליכען דאס אונט-
אינדעק ווערע זאכט נאך גראסער געוועזען. אז
זינד מינדעסטעס יענע אס לעבען געברענגען דא
אין דאס שפיץ נאך נאר ניכט איינע טויזענען וויא-
רען. אייגענליכע אונט דער שרעק זעלבסט און זעהר
פערזאנלעכע, דאס ער קיים אס לעבען בלייבען
דירשטע. - וויא איינע שפעטער טעליגראפישע
דעפערטע האט דער באנוע-וועט, דער
דאס אייגענליכע שפיץ-אונטליך פערזאנלעך
גענען ווי איינע פיסטאלע אבזאסען. ערסט 35
יאהרע אלס אונט דער פערזאנלעך אין פאלע
דיעזע שיסטע בערייטע געטעמטען. דאס צאהל
דער בייא דיעזעס אייגענליכע געטעמטען איז
פערזאנלעכען איבערשוועמט דא צאהל פאן 200.
זעהר פיעלע איינער דעמוילען ווארען פארטליע-
פארטען.

* (א י י נ ע ק א מ י ש ע ג ע ש י ב ט ע)
דאס טריווירן ווערדען קאננטען.
זאכטעס אבערס שרייט אין מאן אין ווען נע-
דע דעם דאניא-דאפעטע-שפענגע איינע אונט
אב. פלאטליך יעדאך בליעב ער שפענג אונט
שייטעט ווי נאך אלען ווייטען אים אב און נע-
מאנד ווען אלס ער ווי גאנץ אייגענליכע
גלייכע געווען דא צווייא אייגענליכע קוסטען אונט
שליידערטע דא אין דא דאניא ווארען דערזעלבע
אייגענליכע דאפאן ליער. אבער דער מאן האט ווי
זעהר געארדעט ווען ער גלייכע דאס און נע-
מאנד געוועזען. אין וואכטעס פארזאמלען בע-
מערקטע נעמליך אים ווענע פערשטעקע דאס
נעשעהט אונט דאכטע ווי דא בירדען קוסטען
געטהאלטען עוויס ניכט אונטערעם אלס דען
טאדען קאפער איינע געטעמטען קינדעס.

דער צערשטיקעלט אינד אז פערפאקט ווארדען.
אייגענליכע נאכע דען צווייא קליינעם שפיץ אינד ער-
ווייטע גליקליך דא צווייא קוסטען וועלכע ער-
צור פארזאמלען טריווירן דער אבער קאמפטיע נאכע
דא קוסטען אין דא האנדל אים ויא גענייא צו
בערייטען. עבען וואללטע דער דיעזענען אפגען
אלס ער אויך געוועלכען דא אייגענליכע ער-
בלוקטע: לייכט געטענדעטע שפינגע-פלויער.
נון עראנגערטע מאן ווי דאס גראסע שפענג-
אונטליך וועלכעס דיעזער טאנע אויך איינע
שפיצע אויטויט ברעמען געבעפאלען דורך איינע
קוסטע שפענג-פלויער ווי פאלגענען האט. דער
שערקען וואר אללעמיין אלע פארזאמלע-בעאט-
טען פערלעכען דאפארט דאס שפענגען אים
ניכט אין דא לופט געשפענגט צו ווערדען.
נור איין מאן פאסטע דען מיט דא קוסט-
בען נאך איינמאל פאן דער געהע אנשייטען.
אינד דא פאנד ער נאך איינע צווייטע איי-
שרפט אויך דעמוילען געבען לויטעט: (מיס-
טע-פארטען פאן שפענג-פלויער און דאס קא-
זער קאנליבע האנדעל-מיניסטעריאט. עם וואר-
דע זאגליך און דאס האנדעל-מיניסטעריאט טע-
לעגראפיש אונט דא אנטווארט לויטעט פאר-
גענדערטאסען: "דיעזעס שפענג-פלויער ווארדען
שאן פאר איינעס יארע און דאס האנדעל-מיניס-
טעריאט אייגענליכע אונט צוואר אלס פראקטע-
מיסטער. נאכדעם פאן יעדאך און דאס האנדעל-
מיניסטעריאט פירשטעטען עם קאנטע דיעזעס
פלויער דורך איינע געפאלע צום שפענגען נע-
בראכט ווערדען ווארדען אין גראסע אונטליך
געטעמטען. ווארדען אין ווערדען פארזאמלען
דא פלויער-מיסטען אין דא דאניא צו ווערדען"
- יעטצט ערסט איינעס מאן ביא דער פארזאמל-
דאס דיעזע זאכט אייגענליכע ווייטעס דעם
האנדעל-מיניסטעריאט בעמאנען ווארדען. עם
איז דעם אים און אפערעציהליכע דא מאן
דאך דארטן דענקען וואללטע: עם קאנטע זעמאנד
אין זאלבען קוסטען אים דעם וואכטע אייפא-
נען אונט דאמיט אין גראסע אונטליך אנריכטיקען.
אייגענליכע דא פארטען דא פארטען פירשטעטען
דאס אייגענליכע דא קוסטען שפענג-פלויער
אין דא דאניא געשליידערטע ווארדען. און
בלאס צווייא דעמוילען פאן דעם פארזאמלע-מאנע
אין ווען ערווישט ווארדען און דירשטע דאס
דירשטע מיסטען נאך איינמאל געוואסען ווען
ווי דאסערלעכע פאן איינעס אייגענליכע ווער-
דען קאנטע. דאסערלעכע ווערט אייגענליכע וויא
אין צווארדע-קוסטען אים ווען זעמאנד אין
זאלבען אייפארטען און מאנע ער זעהר בעוואונט
ווי דאס קוין גראסע אונטערעם ווערדען.

מאן רופט מיר דען גראסען אלסווער, ער איז מיר פריי-
עסער שטחונגען! אפגענט דאס פערטער! און
ברייכע לופט אים הייזן איז צום צערשטיקען!
... (און מירן זאגן: (זיע דא דאניא) און זעלבסט
שילע איינען שטיקען, אויך ווער ניכט נור אלס א פרי-
שער נעקענט זאנדען אויך אלס א פריע בלע-
איינער א פריע ווער פערזאנלעך!
... נאכט! אויך דאס וויסעט אויך מינע מיט-
טען! און הייזן בריב פאר אספען. ווערע מאלקא
(מלכה). דיעזעס ערלע ווענען ווערע אייגענליכע אללער
שטחונג אונט טעפאלעכען! אויך שווארע אויך שוסטען,
דאס אויך דיעזע אייגענליכע טענען וויקליך פאס הערען
לעבען ווערע איר ניכט קאנען ווערע זאן פאן טעפאלעכע
געבלישט ווערע ניכט דיעזע טעקליכע שווינגע-וואנד צווי-
שען אונט. . . מיסטער! אויך שווארע אויך נאכטאמל
און ווערדען דיעזע לויבעט איר ניכט נעמען - אבער
אלס קאנען מיר אויך ליערע זעהר פיעלעס ווערדען מאן
קאנן ניכט אלעס טהון. וואס מאן ווילל אויך ווישטע
שפענגען דעזעלכעס מיר דאס אויך מאלקא ווערדען
דער קאנען אויך וויסן ניכט אים וועלכען וואונגע-אלב-
פארטען נאך הייזע געבראכט ווארדען ווען אויך נור וויסען
וועלכע פערטעטע האנד דאס הייזע ווערע וועלכעס נע-
שאפט פערלעכטעטע וואללטע מינע ראכע און גענעצען
לאזן וויא מירן שטיקען ווען - אונט ווען אויך אויך דורך
אונט לעבען אפגען מיסטען! אויך וויא קאס דאס מעדען
צור קראנטונג!
(פארשטענען פאלטע)

נעמען אויך נאך טעהר צו רייצען - אויך וואללט דאס
פאלק ווענען דער וועט-פערזאנלעך בעטשאפטען
... (הא! ווער יעטצט זיכאר דא פאללעס צאנע)
אלאך אויך אויך מינע טעפאלעך ווי אים בונדע מיט דע-
ווענען וועלכע מיר נאך דעם פערזאנלעך דיעזעס וויי-
געווענעלס טאכען וואללען!
... רייגעניגען וועלכע אויך בעשוויכטען וואללען ווער
איינער טויערעט פלוייען און פאלעט מיר דער מיסטען
אויך ווי אייגענליכע אויך בערענע אבער אלעס רוהיג
מיט קאלטע, ניכטענע פערזאנלעך, מיר געלעכטע
זיכאר! פערזאנלעך, דאס אויך אויך מיר הערד אונט מיר
קאנע ווי! פערזאנלעך, דאס דער טהון אויך איינער מיר
ערעכט! ווי יעטצט נור מיר זאגן מינעס הערענע קינד
אונט הארעס דא שוסטען איינער מיסטער! אויך האבע
איינער ערשטען שריטעט בעוואונט. וויא אויך אלס קינד
צווייטע דען בעקען דען פערזאנלעך אלסעס מיר נון
אויך דא ערשטען שריטעט ווענען. דאס אויך אלס קאנע
מאכט. פערזאנלעך ניכט, דאס מיט דעם פאלק ניכט צו
שפאסען אויך עם אויך אז לייכט געטענדעטאן וויא האקע,
וועלכען אויך פריע-גענען בערייטע!
... זיכאר שטאנד וויא איינע מאסאך-וויילע ער וואס-
טע ניכט און אנטווארען. דער קעמפער אלענע מיט ווי,
אב ער ווענט צאנען אדער ווערע מיסטער געהאנען זאל.
ענדליך וואר ער ווי אויך דען וועסעל - אונט ריע:
... עם וויא! איינער וויללע געשעהן! יא אויך ווילל מיר
מיר לאדערט געזעהרעלעך אויך ווילל וויא אויך קינד
אויך איינער ווארען - אבער! אבער! דאך,

ענדליך פערזאנלעך עם דא שוסטען דען צאן אויך-
רעם זאנעס צו בעוועלטיקען. יא ליעט אויך אין אויך
צושטער ווען אונט טהאט דעם קאנען מיט בעקוסטערע
מינע געטענען זאן אויך הערד אונט הערד (אונט
וויא) פערזאנלעך מיר ווען מינע טיטען אויך אין דען
געשעפטען שטאטען אבער אויך מיט אויך שפיענען!
... פערטערעט שוסטען אויך בערייטע קינדע נעמ-
שולדענע! און וויא מיר נאכט נענען וויא מיר איינער וויל-
לע איינער אויך בעטעהל אויך ווילד. וואסען נור וואס אויך
פערלאנגט!
... וויא וואר טהום מיר איינער קונדליכע ערש-
ליכעס וויא טהאטען אויך מיר, דא אויך פאר אונט מיר
ניכט צו אפסטען וויסן!
... פאר אונט? וואס קאנטע מינע שוסטער ענעס-
טיגען?
... מיר ענשטיגט איינער געוואלטיגער צאן! און מיר
זאגן מיר שוויטער זיכאר, הארעט מיר! מיט נאכטע-
לאזער אונט האבע אויך יארע לאנג אים אויך געשפע-
אן לאסטען מיר ניכט פאן טייעס אים אויך צושטען. לאסט
מיר ניכט לעבען. דאס אויך מיר דער עמפארונג דעם
פאלקעס צו קעמפערען האט!
... מיסטען אויך בערייטע אויך ניכט ווער האט אויך
זאלבע שיעקענס-בילדע נעצייטע? וואס אויך דען אונטער
דעם פאלקע איינע עמפארונג!
... דיעזע עמפארונג שלוסטערס ווארל נאך, אבער איינער
צאן קאנן וויא לייכט וועקען - אונט איינער פירטע ווער-
דען פאר און ווען וויא געלענענעס האבען דאס פאלק

אומער אין דער רעגירונג געוועזן. צאָרני ער- האָב ער זיך דאָרער פֿאַן זיינע וועגע אונד זאָ- טע: "איך בענענע ניכט, און דער דען גראַף וואָרשע ער ס'ט יעצט זיך דער רעגיר- הונג דיא זינען ווענען דער אַיוועבאָהנען פֿאַר- געבענע? וואָרשע האָט ער דיעס דעם דאָמאלס געטאָהן אַלס מאַן ערסט דאָראַן ניכט דיעטע טהוי- ערען אַיוועבאָהנען צו ביינען אַדוואָסי, וועבאָהנען באַראַן וואָרשע דאָמאלס מיט פֿיעלער קליג- הייט געשווענען האָט! ווייל דיא אַיוועבאָהנען נאָהע און ווענען געטערן געבויט וואָרדען, וואָרדען דיא ניכטע און אַהרעס ווערטהע צוויי- אָדער נאָר דריי- פֿאַר געשטימען זינד, יעצטען נין דיא געווען וואָרשע ווען זיין פֿיעל עררעכט האָט, שטעלעט ער זיך פֿאַרמס אונד טענערהאַפֿטי ווער- רענד ער אַלע בענאָגענען ווענען דער רעגירונג צושטעמט! דיעזע פֿאַרטיק מאַר רעכט, אַיווע- שטימען זיין, אָבער "ערעל" איזט זיא געוויס ניכט, ווען אַיך דען טענען גאָנץ געשטחליך און דען זאָל געשטען האָבען דאָס אַיך דאָל ניכט פֿיר אַלע פֿעלער אַיווען אַנדרען פֿעראַנט- וואָרליך טאָכען."

נין טאָטע דראַפֿ אַלבערט אַפֿאַני אַיף, דער פֿרוּהער, וויא בעקאָנאָט אים אונטערהויזען געזעס- סען, יעצטע אָבער מיטגלידע דעם אַבערהויזעס אַיווען אַינע זאָנטע: "איך טהוילע אַפֿאַן דיא מינינג דעם גראַפֿ וואָרשע ווען דאָס פֿאַלק קאָן דיעזע שטייער ניכט ערטראַגען, ווייל מאַן און אַינמאַרן שאָן יעצטע 40 פֿראָגענט דעם גאַנצען אַיוועבאָ- טענס אַלס שטייער צאָהלען מוס, וויאָר מאַן דיא שטייער נאָך ערדראַהען, דאָ מוס אַ דאָס פֿאַלק פֿערהווענען, טראַכטען וויא דאָהער, דאָס דאָס פֿאַלק דאָך וועניגסטענס לעבען קאַנען!"

אונדער טאָטע אַיזט לונגען-קראַנק, דיא רעגירונג מאַכט דען שטאַט היילען, נין מוס ער אָבער דאָרויף אָבט געבען, דאָ דער קראַנקע ניכט ווענען דער צו שטאַרבען אַרענייאַ-מיטטעל צו גינערע געהען."

נאָך האָטען זיך גראַפֿ אַפֿאַני ניכט גיערע- געזעצט, אַלס פֿיאַנצ-מיניסטער סעלל פֿאַן זיינעס וועגע גראַפֿ אַפֿאַני, אים אַלע רעגירונגען יעלבע געגען דאָס באַרדעטע שפֿראַכען, און מיטטערן אַיך- טען צו אַנטוואַרטען, דיא אַנקלאַגע געגען דיא רע- גירונג ווענען דער טהויערן אַיוועבאָהנען ווען ער מיט געשטימען צוריק, ווייל אַלע יענע הער- ען, וועלכע דיעזע אַנקלאַגע עררעכען, צור רעכ- טען צייט געשויבן זיך אַן האַבען, עס איז- ריכטיג, דאָס מאַן בייא אַינס דיא שטייערן עקסעק- ווערען מוס, אָבער ניכט ווייל דאָס פֿאַלק ניכט צאָה- דען טאָטען, אָנדרען ווייל עס ניכט צאָהלען

ווייל ל' וויא פֿיעלע זעהר רייכע העררען לאָס- סען זיך ווענען דער שטייער עקסעקווערן, אָבלייך דיעזע דאָך געוויס צאָהלען קאַנען, דאָס ניכט- צאָהלען ווירד בייא אַינס, נאַמענליך און בעצוג אַיף דיא שטייער, אַלס גראַסע טענענד בעטראַכ- טעט, וואָס גראַפֿ אַפֿאַני זאָגט, דאָס אַיווער שטאַט לונגען-קראַנק, דיא אַסאָ אַז וואָהר זיין, אָבער אַיך קראַנקער מוס קורירט ווערדען אונד צוואַר דאָרף מוס דען אַרענייאַ-מיטטעלן ניכט גע- צאָנערט ווערדען, שיקט מאַן אַיווען פֿילען מעג- טען און דיא אַפֿאַנהעקען זאָ אַיזט אַ דער טאָר פֿרוּהער דיא אַלס דיא מעדיצין, דאָס מאַן זיך הערר אַפֿאַני מערקען!"

העיקטע שלאָס דיא זעצונג, דער פֿערווערטט ערזוכטע דיא מיטגלידע דעם אַבערהויזעס, און דער געכטען ווענען ניכט זאָ טענען צו זיין אונד - ווענענער צו ערדען!

פֿערישע דענע ניוואַקייטען.

זאָט טאָטע אַיזט אַיזט דיא פֿיער פֿראַגען, און דער פֿאַרלעטצען מיטטער האָבען ווירד בערייטט מיטגעטהוילע, דאָס דער אַיסערסטע גילקע שפּאַמץ און דען מיניסטער-פֿרעזי- דענטען פֿיער פֿאַרען ריכטענע אַיבער דיא האַל- טונג דער אַינמאַרשען רעגירונג און אַנגעלעגע- הייט דער רעוואָלוציאַן און דער הערענאָיאַט, און דער ווענען פֿאַם, 17 דיעזע האָט דער מיניסטער- פֿערווערטט אַיף אַלע דיעזע פֿרעזע אַל- געמינגע אַנטוואַרט געגעבען: ער זאָנטע: "דיא אַינמאַרשע רעגירונג ווערדען זיך און דיעזע אַנ- געלעגענהייט ניכט הוינגמישען, וואָס און דיעזע זאָבע געשעהט, דאָס ווירדט נאַטורליך פֿאַם מי- ניסטער דער אַיסווערטיגען אַנגעלעגענהייטען הער, דעם אַלליין עס געשעהט, הייבט זיך און וואָרט מיטצושפֿרעכען, דאָך אונטערהאַנג גראַפֿ אַנדראַשי און דער זאָבע ביהער ניכט, וואָרעניך ניכט אַיך דיא אַיבירען אַיראַפֿאַשיען מעכטע אַינפֿערשטאַנ- דען געווענען ווערען, ציר פֿאַלען בערהוינגע מאַגע אָבער נאָך דיא פֿעריכטונג דיעזען דאָ זאָלאַנגע דיא געווענענע פֿעריכטע אַונאַרשע רעגירונג בע- טעעהט, קיין אַינמאַרשע סאַלדאַט און דען קריגע ווערדען ווירד, האָבע דאָס דיא רעגירונג הייבט פֿאַרעכטט בעפֿראַנט ווערדען זאָללעטע." - לעטצטער אַיזט שפֿרעך וואָרדע פֿאַם גאַנצען הויזע מיט פֿיעלער בעפֿערידענע אַינלענגאַסען.

זאָט טאָטע אַיזט צו זיין הייטע, מיטטוואַך, וואָרדע אים רייכסטאַנע פֿיר דאָס יאָר 1875 דיא לעטצע ווענען געהאַלטען, דיא ווערער-

עראַפֿענע דעם רייכסטאַנעס פֿירטע אַס, אַינענער שטאַט, וויא וויר פֿערינעמען, דירפֿטע גלייך נאָך דער ווערדען עראַפֿענע דעם רייכסטאַנע אונטער אַנדערען האַב-אַינשטערקעסאַטען געגענשטאַנען אַיך דיא "ראַכנינג-טעמינאַ-פֿיאַנע" ציר פֿער- האַנדלונג געלאַנגען, אַיף דיערן אַיזט אַיזט גאַנצען לאַנדע מיט רעכט אַללעס זעהר גע- שפּאַנצט אַיזט.

זאָט טאָטע אַיזט צו זיין פֿאַרלעטצען נוס- מער באַכטען וויר שאָן, דאָס דער דירעקטאָר דער היזענען שפּאַ- אונד קרעדיט-אַנטשטאַל פֿלאַצע- לוך פֿערהאַפֿטע וואָרדען ווייל דערזעלבע זיך אונטערהייער פֿעראַנטוואָרען צו שילדען קאַמ- טען לעיס, נין האָבען וויר ווערדען פֿאַן אַינעס נאָך שיעקליכערן פֿאַללע צו מערדען, אַמסטאַן וואָרדע אַיך דער דירעקטאָר דער אַונאַרשען קרעדיט-באַנק פֿאַם אַמטע ענטהאַפֿען ווייל ער אַיזט פֿעראַינע מיט אַנדערען צוויי בעאַמטען דיא באַנק אים מערהערע הינדערט-טויזענדע בעטע- הייט האָט, ווערדען דירעקטאָר אַיזט נאָך ניכט אַינגעשפּערט, וויא עס הייסט, זאָל עס זיך בייא אַיזט ניכט אים אַינע פֿעראַנטוואָרען זאָנדרען בלאָס אים אַינע גראַסע פֿעראַכטלעכענינג און דער גאַנצען ווערשטאַפֿט האַנדלען, דאָס בייזע זיך אַינעס פֿיר דאָס בעשעדיגע באַנק ציעמליך גלייך, דיא פֿערהוינגע און דער הייבט-שטאַט אַיזט אַינע אונטערהייער גראַסע, דאָ דיא "שפּאַר- אונד קרעדיט-אַנטשטאַל" זאָיאַהל, אַלס דיא "הערדיט- באַנק" הייער צו דען בעטען אונד גראַסען באַנ- קען געהאַפֿטען אונד ניין שטענען ביידע דיא וויא נאָך אַינעס געוואַלטיגען חורבן, - וויא אַינעס אַיזט זיין זעקען בערטיגעט ווירד, זאָל עס דאָרט און דער געשעפטס-הויזע נאָך שלעכטער געהען, עס זינד און ווען און דען לעטצען טאַגען זאָפֿעל גראַסע געשעפטס-הויזע געפֿאַלען, דאָס בייזע לאַנגע-געשעפטע און דיעזע אַינעבליקע ניכט ווענענער אַלס 485 אַנטערוויכונגען אַיזט צענע זינד, דאָ פֿיעלע דער פֿאַלירען בייא אַהרעס קרע- דיטע "לייכטזינע" אַנדערע ווערדען "בעטרינגע- הייט" וואָרען, זאָ ווערעס יעצטע ליידער און דער געשעפטס-הויזע אַיזט, וואָ דאָס פֿעריטויען טעג- לוך מער אַלס מער שווינדעט.

זאָט טאָטע אַיזט צו זיין פֿאַרלעטצען אַיזט אַיזט געווענען אַיזט אַיזט געווענען, דיא ווען דירפֿטע געמליך ניכט אַיבערהאַל און דער שטאַט וואָהנען, זאָנדרען מיסטען זיך עבען אַיף אַרענעד אַינען שטויטענען ווינקעל בעשערענען, זיז דעם יאָהרע 1848 האָבען דיא ווערען-נאַסען פֿאַס א- געטאַנד.

פֿאַרלעטען.

דיא יודען אין ענגלאַנד.

(10-טע פֿאַרשטעצונג.)

אַלע הייסט-ערדעלס-פֿירער וואָרען בערייט אַינ- געשפּערט - אונד שאָן מירישע דאָס פֿאַלק דאָס קאַני ריכאַרד קינג קראַנטעס-טאָט מיט גרוואַרטיגען בענאַנגען האָט אַינעס ער פֿיעלע קאַפּאַליקען אַינשפּערטען ליעס, ווייל דיא ענגלאַנד פֿאַן דען ווענען גענצליך בעפֿריען וואָללשען, -

שאָן אַס פֿירען טאַיגען בענאַן אַיף דעם קאַניס בעפֿעל אונטער פֿאַרויסן דעם בישאָפֿ הונג דאָס פֿער- האַר דער פֿאַנגענען, און האַסטע הונדערטע צוואַנציג- בערדאַכט אָבער טויערע וואָרען געטפֿאַהען אַיף וועלכע עס דיא בעפֿאַרטיקען דיא שולד געשאַבען האָבען, מאַן קאַנען ניין ניכט הערענדיקען, ווער אַינשטחליך דען אַפֿאַנס מאַכט אונד זיך דיא ליעג עררעכטעט, דאָס דער קאַני דיא ער- מאַרדונג דער ווען אַנטפֿאַהען האַסטע, דער בישאָפֿ פֿערוועט ניין ווענענעסען דראַיענען הערייסצופֿירען, וועל- בע אַס ענטשטען מיט מאַרד אונד ביאָנטישפֿעסען געוויס- העט אַפֿאַסען אָבער אַיך הייבט צווינגען וויר גאַסע שוועריקייטען, פֿערהייט ליעג אַפֿעישענעס אונד פֿאַרטיק לאַנגע אַיך יעדע אַנטוואַרט, - ערווען וואָ ניכטס און דירישע ציינע אַונלויבט וואָרען אונד בייא דער מאַרד-שטאַט זינד גור ווענען ערווישט וואָרדען, נאָך פֿיע- לעס ציינענע-פֿערהאַפֿען וואָרדען ענדליך דיא אַלשע אַוואָל געווען, דיעזע פֿירכטעטע זיך פֿערהאַפֿען צו ווערדען אונד

שטעללעט זיך אַלס גענוגען דער רויב-מאַרדער, זיא האַט- טע דיא נאַמען אַללער הויס-ערדעלס-פֿירער אַונטענען, עספֿש וואָללעט אים געוויס-וואַלע דער אַלשע אַוואָל דיא אַינען אַיסקראַפֿען אונד גור מיט מיעד קאַנטען מאַן זיא צוריקהאַלטען.

דעם בישאָפֿ ענניטע עס, דיא הייסט-ערדעלס-פֿירער צו קענען ער וואָללעט קיינע וויישען אַנטעווערען אַינלוישען דען און דיעזעס אַללע העכטע ער דיא האַל- בע שטאַרט אַינשפּערטען מיסטען, אָבער דעם פֿאַלקע ענטשטאַנד אַיך באַלד דער גראַסע אַוואָללע עננען דען בישאָפֿ, אַללעס ענניטע זיך, דאָס מאַן ווענען דער פֿאַר- געטלאַכטען ווען זאָ פֿיעלע קאַפּאַליקען אַינשפּערטען, פֿיעלע שרוען עס גאַנץ לויט אַיף דער נאַסען: וויאָס פֿיר אַינע רעגירונג האָבען וויר הייער! עננען דיא אַונלויבונגן שרעקען ווייל מאַן אַינען קרייז-צוג אַונטענענעמען אונד דיא אַונלויבונגן ווען, וועלכע אַונדערען הייליגען קרייז-צוג טען ניכטס מאַן אַיך שווייגן - יא עס וואָר אַיך ערנסטער פֿאַלקס-אַינשפּאַנדען עננען דיא רעגירונג צו בע- פֿירכטען, פֿיעלע פֿעלאַנגען דיא זאַפֿאַרעטע פֿייאַראַסען דער פֿערהאַפֿטען, דא וואָר אַונטען דאָס געפֿענעסען ער- שטייען אונד עררעכטען ווערדען, וועלכע דיא קאַנעלי- בען סאַלדאַטען, וועלכע מאַן שאָן צום קרייז-צוג נאָך אַינען ריכטעטע קרעדיטען, ניכט מער עננען דאָס אַיז- שטענדישע פֿאַלק צו קעמפֿערן דען ווען מאַן אַיך אַינע דאָס גאָס אַהרעס הייליגען אַלס דען שרעקען פֿערינען ווייל זאָ מוס מאַן פֿירער און ענגלאַנד דיא גראַסען פֿינדע אַהרעס "הויליגען" פֿערשטיגען.

קאַני ריכאַרד, וועלכער און ווענען אַינע ביינאָדע